

DUBBELE BEWEGING

Maar Paulus gaat duidelijk nog een stap verder in het aansluiten en aanpassen bij de hoorder. Wanneer hij in Athene aankomt (Hand. 17: 16-34) en zijn ogen de kost heeft gegeven in de stad, vinden we hem niet alleen in de synagoge, maar gaat hij ook op het marktplein in debat. Zijn manier van spreken trekt direct de aandacht en hij wordt uitgenodigd om mee te gaan naar de Areopagus, de 'speakers-corner' van Athene. Alle belangrijke discussies vonden daar plaats onder het toezicht van wijze mannen. Doordat Paulus eerst goed heeft rondgekeken kan hij nu aansluiten bij zijn gesprekspartners. Hij begint met hen te complimenteren met hun religiositeit, het besef dat er iets moet zijn wat boven het menselijke uitgaat. De onbekende God die zij vereren, met een speciaal altaar in de stad, komt Paulus hen verkondigen. Paulus begint daar waar zijn publiek zich bevindt. Hij veroordeelt hun religiositeit niet, maar gebruikt het als aansluitingspunt om het evangelie te brengen.

... **PAULUS PAKT BESTAANDE BEGRIPPEN OP EN VULT ZE MET EEN NIEUWE BETEKENIS**

In het vervolg van zijn toespraak gebruikt hij termen die de filosofen onder hen bekend voorkomen. Sterker nog, hij gebruikt een vrije vertaling van een oud bekend Grieks gedicht van Epimenides, *uit hem komen ook wij voort*, om uit te leggen dat alles uit God voortkomt. Is dat niet gevaarlijk wat Paulus doet? Neemt hij wel voldoende afstand van verkeerde denkbeelden? Hier zien we ook Paulus in die dubbele beweging staan, die aan de ene kant aansluit bij zijn publiek, maar aan de andere kant radicaal afstand neemt. Nadat Paulus voldoende vruchtbare grond heeft gecreëerd om zijn boodschap te vertellen, neemt hij afstand van het idee dat God met mensenhanden gemaakt kan worden. Behoorlijk confronterend voor de Atheneren van wie hun stad wemelde van

de juist door mensenhanden gemaakte godenbeelden. Daarnaast vertelt hij hen over een man die gaat komen om recht te spreken, Jezus. Het religieuze verlangen van de mens, wordt uiteindelijk ten volle vervuld door het evangelie. En dan is het ook erop of eronder. De Atheners worden opgeroepen tot een nieuw leven, de keuze is aan hen. Een aantal verklaren Paulus voor gek, sommigen willen er meer over weten en een enkeling sluit zich bij hem aan en aanvaardt het geloof. Het verhaal van Paulus is niet langer vrijblijvend meer.

ANDERSOM

Een andere ervaring van Paulus laat zien dat ook de toehoorders hun eigen context meenemen en de verkondigers van het Koninkrijk daarin inpassen (Hand. 14:8-20). De genezing van een man in Lystra door Paulus en Barnabas roept in de mensen het idee van de godenzonen van Zeus en Hermes wakker. Wanneer dat besef tot hen komt, kunnen ze niets anders dan een offer aan hen brengen. De boodschappers

van God worden in de context van de Griekse goden geplaatst. Reden voor Paulus en Barnabas om daar direct afstand van te nemen en te laten zien dat zij gewone mensen zijn. Ze sluiten aan bij de mensen, ze delen het mens-zijn met hun toehoorders. Ze vertellen over God die de mensen heeft geschapen en dat Hij degene is die regen, vruchtbaarheid en overvloed aan voedsel geeft. Deze woorden sluiten sterk aan bij de denkbeelden rondom Zeus. Men zag Zeus als de God van de regen, maar Paulus laat hen zien dat God degene is die voor hen zorgt. Paulus gebruikt dus het taalveld van de mensen uit Lystra en hun denkbeelden, maar waakt ervoor om de inhoud te mengen. Er is maar één God, de Heer die hemel en aarde gemaakt heeft. Paulus pakt bestaande

begrippen op en vult ze met een nieuwe betekenis.

GEZAMENLIJKE GROND

Als we het optreden van Paulus bekijken zien we dat hij zich consequent aansluit bij zijn publiek. Op het moment dat hij met Joden of Godvrezenden spreekt gaat hij uit van de gezamenlijke grond in het monotheïsme, het gedeelde belang van de Schrift. Hij grijpt terug op oude teksten en geeft die een nieuwe invulling. In zijn gesprekken met niet-gelovigen vertelt hij waar nodig het Bijbelse verhaal op een andere frisse manier. Hij sluit aan bij universele waarheden en legt van daaruit het evangelie uit. Hij sluit aan bij hun verhaal, maar legt er een nieuw verhaal tegenaan, het verhaal van het kruis en de opstanding van Christus.

INSPIRATIE VOOR VANDAAG

Complete pakketjes evangelie worden vandaag de dag meestal niet meer uitgedeeld. Maar in hoeverre nemen wij in ons spreken over God de tijd om eerst de ander te verstaan? De verschillende ontmoetingen van Petrus en Paulus laten zien dat het ertoe doet wie je voor je hebt. Je zult eerst de ander moeten zien en beseffen op welke grond hij/zij staat voordat je met jouw verhaal kunt aankomen. Door op zoek te gaan naar dat wat je deelt met de ander, door aan te sluiten bij universele waarheden, ontstaat er een goede basis voor gesprek. Begrippen als rust en liefde zijn bijvoorbeeld elementen in het leven waar veel mensen vandaag de dag naar op zoek zijn. Een uitdaging voor ons om bij deze verlangens aan te sluiten met het evangelie. Staand in die dubbele beweging zullen we op zoek moeten naar de balans tussen aansluiten en afstand nemen, waakzaam blijvend dat we niet ingekapseld raken in de cultuur. Het evangelie geeft mensen een radicaal nieuw perspectief in de komst van het Koninkrijk.

'U zult niemand vergiftigen'

VOORBEELDEN VAN CONTEXTUALISATIE IN AFRIKA

HOE BELEEF JE EEN CHRISTEN IN AFRIKA HET GELOOF IN JEZUS ANDERS DAN EEN GELOVIGE IN NEDERLAND? WELKE VORMEN ZIJN ANDERS EN IS DE INHOUD VAN HET GELOOF WELLIJK OOK VERSCHILLEND? JAAP HAASNOOT WOONT EN WERKT IN ZUID-SOEDAN. HIJ GEEFT DAAR LES OP EEN THEOLOGISCHE OPLEIDING. HIJ VERTELT ONS WAT HIJ ZIET VAN 'AFRIKAANS KERK-ZIJN' IN ZIJN OMGEVING.

JAAP HAASNOOT | GZB

Contextualisatie is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Over de theorie zullen we het wel eens zijn: het Evangelie kan pas echt relevant worden als het wordt 'vertaald' in een culturele vorm die recht doet aan de ontvanger. Want de boodschap van het christelijke geloof dringt pas echt goed tot me door als ik het hoor in mijn eigen taal en in begrippen die me vertrouwd zijn. Contextualisatie hoort bij het christelijke geloof. Andrew Walls noemt dat de 'oneindige culturele vertaalbaardheid' van het Evangelie.

Maar in de praktijk is het nog niet zo eenvoudig. Contextualisatie is niet iets dat zomaar vanzelf gebeurt. Ik hoor hier in Zuid-Soedan veel 'tijdloze' preken, waarin de eigen cultuur en context nauwelijks een rol spelen. En ook binnen de theologische opleiding gebeurt contextualisatie niet zondermeer. Ik daag de studenten daarom regelmatig uit met de vraag hoe de Bijbelse boodschap in *hun* context vorm en betekenis krijgt of heeft gekregen.

Het kost dus tijd en reflectie om het Evangelie te vertalen naar de eigen context. Het vraagt ook om aan de ene kant een goed begrip van de Bijbelse

boodschap en aan de andere kant een heldere kijk op de eigen context. Ik werk voor de Anglicaanse kerk van Zuid-Soedan en omdat deze kerk door Westerse

zendingen is gesticht, is veel van de vorm en inhoud aangereikt door Westerse zending. Dat vraagt om een extra vertaalslag naar contextueel kerk-zijn. Voor onafhankelijke kerken in Afrika ligt dat wat anders.

NGUN SCHIEP DE HEMEL...

Laat ik een aantal voorbeelden geven van contextualisatie vanuit mijn omgeving. De basis wordt gelegd door de Bijbelvertaling. Dat is 'de verschaffer van het idioom voor het begrip van het christelijke geloof' in de Afrikaanse taal (Kwame Bediako). De Bijbel in de Bari-taal van Zuid-Soedan begint in Genesis 1:1 met: *I suluki na ngo ling Ngun a gweja ko ki ko kak*. De Bari's in Zuid-Soedan kennen God als *Ngun*. Ze kenden *Ngun* al vóóordat de zendingen naar hun gebied kwamen. Hij is geen Vreemde voor hen. Daarnaast hebben

de Bari's ook een liturgie- en liedboek in de eigen taal, maar die zijn voor een groot deel vertaald vanuit het Engels.

Ook al is de liturgie die hier in de kerk wordt gebruikt gebaseerd op Anglicaanse modellen vanuit het Westen, toch zijn er voorzichtige pogingen om de liturgie meer Afrikaans te maken. Zo wordt God in een gebed aangesproken als: 'Eeuwige Vader, God van onze voorouders' en een bewerking van Habakuk 3:17-18 zegt: "Al zal de *mangoboom* niet in bloei staan en er geen vrucht aan de wijnstok zijn, al zal de opbrengst van de *kokosnoot* tegenvallen..."

In de Bari-liederen die niet uit het Engels zijn vertaald, is de eigen context duidelijker aanwezig. Zo zingt men een lied met de woorden van 2 Korintiërs 4:9-10: We worden vervolgd, maar God laat ons niet in de steek. We worden neergeslagen, maar we leven nog. We dragen altijd het sterven van Jezus met ons mee, opdat de Geest van Jezus in ons zichtbaar wordt". Ik zie dit lied nog niet zo snel in de bundel Opwekking staan, maar voor Zuid-Soedanezen die vele jaren in vluchtelingenkampen hebben doorgebracht vanwege de burgeroorlog, weerspiegelt dit lied de eigen geloofservaring.

IK BEN OMDAT WIJ ZIJN

In een Afrikaans wereldbeeld zijn gemeenschap ('ik ben omdat wij zijn') en voorspoed belangrijke begrippen. Die elementen vinden we dan ook terug in de vormgeving van het christelijke geloof. Gemeenschap is heel belangrijk. Een kerkdienst begint niet zozeer op tijd (meestal niet...), maar de dienst begint als er genoeg mensen zijn om *samen* God te prijzen en *samen* naar het Woord te luisteren. In de dienst krijgen gasten alle ruimte om zich voor te stellen en groeten over te brengen. Gastvrijheid is vanzelfsprekend en een gast brengt zegen. Laatst hoorde ik de voorganger in een preek zeggen: "We willen met z'n *allen* naar de hemel gaan. We willen niemand achterlaten!". Hij deed daarmee een oproep tot persoonlijke bekering, maar duidelijk in het kader van de gemeenschap.

Zegen en voorspoed worden ook benadrukt. Op de speciale zondag bij het begin van de oogst brengen kerkleden letterlijk hun 'tienden' van de oogst mee naar de kerk. Voor in de kerk liggen dan maïs, cassave en zakken pinda's opgestapeld. Dit is niet alleen een gift voor de kerk, maar deze eerstelingen worden ook door de voor-

ganger gezegend met de verwachting dat de rest van de oogst een goede opbrengst zal geven. Het geven van tienden en giften wordt nadrukkelijk verbonden met gezegend worden. Als iemand een wat grotere gift geeft, wordt dat bekend gemaakt en er wordt speciaal voor die persoon gebeden: dat God deze zuster of broeder zal zegenen met voorspoed.

DUBBELOP

In de Anglicaanse kerk is de kinderdoop de norm. Maar in de Anglicaanse kerk van Zuid-Soedan kent men ook het ritueel dat de baby kort na de geboorte in de kerk wordt opgedragen en gezegend. Dan worden de namen van het kind gezegd. Voor mij is dat nogal dubbelop: opdragen én kinderdoop, maar het opdragen van de baby vervangt de naamgevingsceremonie zoals die in de traditionele cultuur plaatsvindt.

Een grappig voorbeeld van contextualisatie is die keer dat een jongere in de kerk het zesde gebod weergaf als 'U zult niemand vergiftigen', in plaats van 'U zult niet doodslaan'. In de traditionele cultuur zijn er veel verhalen over mensen die elkaar vergiftigen uit jaloezie of wraak.

DRUMMEN MET ÉÉN VINGER

Het proces van contextualisatie vraagt om een evaluatie van de traditionele vormen in het licht van de Bijbel. Paul Hiebert noemt dat 'kritische contextualisatie'. En dan is men het niet altijd met elkaar eens. In de meeste kerken wordt de drum gebruikt om de samenzang te begeleiden. Sommige voorgangers vinden de trommel te opzweepend en staan daarom alleen toe dat de drummer met één vinger het ritme aangeeft. Ook de *shaker*, een kalebas met bonen of steentjes erin, valt niet bij iedereen in de smaak. Omdat dit muziekinstrument in de traditionele religie wordt gebruikt, is het volgens sommigen onbruikbaar voor de kerkdienst.

Zo zoekt de kerk in Zuid-Soedan haar weg om het Evangelie van Jezus Christus relevant te maken voor het leven van elke dag. Regelmatig vieren we hier het Avondmaal met zoete biscuitjes en wijn – of als dat niet voorhanden is, limonade – met het oog op het bruiloftsfeest van het Lam. We zien uit naar die dag wanneer we allemaal in onze eigen taal en op onze eigen wijze God en het Lam zullen prijzen.

www.gzb.nl

'SOMMIGE VOORGANGERS VINDEN DE TROM TE OPZWEPEND'

ZN | NR2 | 2012

ZN | NR2 | 2012